

**ARDAHAN İL MERKEZİ VE İLÇE MERKEZLERİ İŞGÜCÜ PİYASASI
İHTİYAÇLARI ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA****AN EMPIRICAL SURVEY UPON LABOUR MARKET NEEDS OF ARDAHAN
PROVINCE AND ITS TOWNS****ЭМПИРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ РЫНКА РАБОЧЕЙ СИЛЫ В
АРДАГАНЕ И РАЙОННЫХ ЦЕНТРОВ АРДАГАНСКОЙ ОБЛАСТИ**

Ali Kemal ÇELİK*
Kürşad Emrah YILDIRIM**
Abdullah TOPCUOĞLU***

ÖZET

Bu çalışmada; Türkiye’de işgücü piyasası ihtiyaçlarının ve bu ihtiyaçları etkileyen faktörlerin neler olduğu sorgulanmakta, bu faktörlerin Ardahan ili ve ilçe merkezlerindeki işgücü piyasasına nasıl ve ne ölçüde yansıdığı tespit edilmekte ve Ardahan ilinin çevredeki diğer ticaret merkezleriyle daha etkin rekabetinin sağlanması için ne tür tedbirlerin alınması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Ardahan ili ve 5 ilçe merkezinde yapılan, "Sektörel Bazda İşgücü Piyasası İhtiyaç Analizi" sonuçları değerlendirilerek, bu sonuçlar ışığında Ardahan il ve ilçe merkezlerinde istihdamın artırılması hususunda yapılması gerekenler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, İşgücü Piyasası, Ardahan.

ABSTRACT

This paper questions labour market needs and the factors playing a role in these needs, examines how these factors reflect the labour market needs of Ardahan province and its towns, and intends to determine the necessary precautions to increase the efficiency of Ardahan province in competition with the surrounding commercial centers. The paper evaluates the findings about sectoral based labour market needs analysis performed in Ardahan province and its five towns and discusses what precautions can be taken to increase the rate of employment in these towns.

KeyWords: Unemployment, Labour Market, Ardahan.

---

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, akemal.celik@atauni.edu.tr

** Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, emrah_kursad@hotmail.com

*** Öğr. Gör., Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, abdullahtopcuoglu@ardahan.edu.tr

PEZİOME

Цель статьи изучение потребностей рабочего рынка в Турции, факторы воздействия на него; факторы воздействия на рынок рабочей силы Ардаганской области и разных мероприятия для повышения конкурентноспособности его по сравнению с соседними областями. В статье рассмотрены данные т.н., „Анализа потребности трудовой силы в разных секторах рынка“ и на основе этого даются рекомендации для г. Ардаган и районных центров.

Ключевые слова: Безработица, рынок рабочей силы, Ардаган

1. Giriş

İşsizlik ve istihdam olguları birçok ülkenin olduğu gibi Türkiye'nin de en önemli sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Mevcut işgücü piyasasının ve işgücü piyasası ihtiyaçlarının tespiti, bu sorunların çözümüne katkıda bulunabilecek önemli unsurlardandır. Türkiye, son yıllarda, işsizlik ve istihdam sorunlarıyla mücadele kapsamında yerel ve ulusal çapta işgücü piyasası ihtiyaçlarını belirleme ve bu ihtiyaçlara uygun yapıcı çözümler getirebilme bağlamında önemli bir aşama kaydetmiştir.

Türkiye'de müşterek çalışmalarla yürütülmekle beraber işgücü piyasaları ihtiyaçlarının tespiti ağırlıklı olarak Türkiye İş Kurumu (İŞ-KUR)'nun sorumluluğundadır. İŞ-KUR, istihdamı artırmaya yönelik ulusal çapta proje uygulamaları için İŞ-KUR müdürlükleri vasıtasıyla yerel çapta işgücü piyasası ihtiyaçları analizleri yaptırmaktadır. Bu projelerden biri olan Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi (UMEM), istihdama katılacak nüfusa mesleki beceri kazandırmayı ve bu yolla iş edinmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. BECERİ'10 sloganıyla yürütülmekte olan projede mesleki beceri kazandırılması gereken sektörlerin belirlenmesi adına İŞ-KUR müdürlükleri kamu kurumlarıyla ortak hareket ederek, özel kuruluşlarla da doğrudan temin usullü hizmet satın alması ihaleleri yoluyla, işgücü piyasası ihtiyaç analizleri yaptırmaktadır. Bu analizlerin sonuçları il valilikleri başkanlığında oluşturulan il istihdam ve mesleki eğitim kurullarında değerlendirilmekte ve raporlanarak uygulamaya konulmaktadır. İŞ-KUR, analizler sonucu ihtiyaçları belirlenen sektörlerle uygun olarak verilecek mesleki eğitimler hususunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi gibi bakanlıklar ve kurumlarla işbirliği içerisinde. Ülke çapında halen devam etmekte olan projede 200.000 işsize istihdam sağlanması hedeflenmektedir.

Bu çalışmada, işgücü piyasası ihtiyaçları ve işgücü piyasası ihtiyaçlarına etki eden faktörler üzerinde durulmuştur. Bu amaçla Ardahan ili ve Ardahan iline bağlı beş ilçe merkezinde faaliyet gösteren kamu kurumlarına ve bazı işletmelere uygulanan anket yoluyla veriler toplanmış, yapılan analizler sonucunda Ardahan ilinin genel sorunu olan nüfus azlığı, ekonomik sorunlar, kalifiye eleman eksikliği ve dışa göç gibi faktörlerin il ve ilçe merkezleri işgücü ihtiyaçlarına doğrudan etki ettiği görülmüştür. Bulduğu coğrafi konum nedeniyle ekonomisi büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayanan Ardahan il merkezi ve ilçe merkezlerinin gıda sektörünün hâkimiyetinde olması sonucu şaşırtıcı olmamıştır. Benzer nedenlerle ihmal edilen PVC-demir doğrama, tornacılık gibi sektörlerle yeniden yoğunlaşılmasının, hayvancılığın profesyonel yöntemlerle yapılmasına teşvikin, kalifiye eleman ve nakit ihtiyaçlarının giderilmesinin ve ilin, çevresindeki Türkgözü ve Aktaş sınır kapıları gibi fırsatlardan optimum şekilde yararlanabilmesinin Ardahan il ve ilçe

merkezlerindeki işgücü piyasası ihtiyaçlarının daha etkin ve etkili çözümü açısından yararlı olacağı kanaatlerine varılmıştır.

Bu çalışmanın anket yoluyla veri toplanması aşamasında, UMEM projesi çerçevesinde Ardahan Üniversitesi Rektörlüğü ve İŞ-KUR Ardahan İl Müdürlüğü'nce ortaklaşa yürütülen “Ardahan İli Sektörel Bazda İşgücü Piyasası İhtiyaç Analizi” çalışmasının sonuçlarından yararlanılmıştır.

2. İşgücü Piyasası İhtiyaçları Kavramı ve Türkiye’deki Mevcut Durum

İşgücü, istihdam edilenler ve işsizlerden meydana gelmekte olup, işgücü seviyesi bir ülkenin insan toplamı olarak potansiyel işgücü arzını ifade etmektedir (Zaim, 1997). Sullivan’a göre (2004) işgücü, asgari yaşın üstünde çalışan veya iş arayan tüm nüfusa karşılık gelmektedir. Ulusal iktisadi hesapların içerisinde işgücü, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içinde değerlendirilen mal ve hizmetlerin üreticileri olan iş arzı olarak düşünülebilir. Jaffe (1959), nüfusun içerisindeki bütün bireylerin mal ve hizmetleri tükettiklerini, ancak mal ve hizmet üreticisinin işgücü olduğunu ve bu durumun da işgücünün önemi olarak değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bilhassa işin yaşam faaliyetlerinden ayrı olarak zaman ve mekâna bölündüğü modern ekonomilerde işgücü yetişkin nüfusun daha ileri çalışmalar için alt bölümlere ayrılmasında yararlı olacaktır. Nüfustaki gelişmelere bağlı olan toplam işgücü arzı ve ekonomik şartların bir sonucu olan işgücü talebi, işgücü piyasasının dinamiklerini oluşturmaktadır. İşgücü arzı ve talebi arasındaki fark ise ekonomik ve sosyal açıdan önemli bir sorun olan işsizliği vermektedir (Kepenek ve Yentürk, 2000).

İş gücü piyasası geniş anlamı ile “toplam emek arzı” ve “talebini” içermektedir. Emek arz ve talebinin kesiştiği nokta iş gücü piyasasında dengeyi ifade etmektedir. Emek arzının emek talebini aştığı durum ise işsizliği oluşacaktır. Oluşan bu dengesizlik toplumu hem ekonomik hem de sosyal açıdan mağdur edecektir. Dolayısıyla iş gücü piyasasındaki dengesizlik sadece “ekonomik etki” değil aynı zamanda “sosyal ve kültürel etkiler” de oluşturacaktır. İş gücü piyasası, üretim faktörlerinden olan emeğin alınıp satıldığı bir faktör piyasasıdır. Ancak emeğin, mal piyasalarındaki gibi alınıp satıldığı düşünülmemelidir. İş gücü piyasalarının diğer piyasalardan farklı kılınmasını gerektirecek en büyük etken insan unsurunu içeriyor olmasıdır (Bekiroğlu, 2010). İşgücü piyasası, durağan iktisadi faaliyet dönemlerinde bile işler, işsizlik ve katılmama arasında hızlıca yer değiştiren işçilerle birlikte sürekli içsel bir hareket içindedir (Marston, 1976).

İşgücü piyasasında iş arayan ile eleman arayanın buluşturulması ve eşleştirmenin yapılması istihdam hizmetlerinin özünü oluşturmaktadır. İşverenin uygun çalışmanı bulabilmek amacıyla harcamış olduğu zaman ve nakit hem işletme açısından hem de ulusal ekonomi açısından önemli bir kayıptır. Öte yandan iş arayanın pazarlanabilir niteliklerine ve özelliklerine uygun olarak iş bulabilmek amacıyla geçirdiği işsizlik süresi ve bu konuda harcadığı zaman ve nakit bireyin kayıplar bütünü oluşturmaktadır. Dolayısıyla işgücü piyasasında sağlıklı bir eşleştirme hizmetinin yapılamaması taraflara önemli bir maliyet yüklemektedir. İstihdam hizmetlerinin ana hedefi işgücü piyasasında tarafların kaybını aşağıya çekmek ve gittikçe karmaşıklaşan işgücü piyasasının düzenli bir hale gelmesini sağlayarak bu yöndeki talepleri gidermektir (Varçın, 2004).

Gelişmekte olan ülkelerde üretkenliğin çok düşük olması, nitelikli işçi bulunamaması, etkin bir işgücü piyasası işlerliğinden yoksun olunması gibi sorunlar ön plandadır. İşsizlik sigortasının olmayışı işsizliğin hem sosyal, hem de ekonomik boyutunu ağırlaştırmakta; ayrıca, kişilerin belli bir sürenin üstünde işsiz kalmaları olanaksız olduğundan, her ne

koşulda olursa olsun, çalışmaları zorunluluğu doğmaktadır. Bu durum, marjinal işlerin yoğunlaşmasına, hatta "gayri resmi" (informel) bir sektör oluşmasına yol açmaktadır. Bu durumda, sosyal güvenlik ya çok azdır veya hiç yoktur. Ayrıca ciddi bir nitelik sorununu da ortaya çıkartmaktadır. Her ne koşulda olursa olsun istihdam yaratmak, bu ülkelerde olağan hale gelmiş ve gereğinden fazla insan uzun yıllar istihdam edilmiş ve sonuçta marjinal verimliliğin sıfır hatta negatif olduğu durumlara ücret ödenir duruma gelinerek, bir kısır döngü yaratılmıştır (Ceylan Ataman, 1993).

Aktif istihdam politikaları; işgücü piyasası bilgi sisteminin oluşturulduğu, iş ve meslek danışmanlığı hizmetinin verildiği, iş arama becerilerinin geliştirildiği, iş piyasası ihtiyaçlarına göre meslek eğitiminin ve yeniden eğitimin sağlandığı, kamu yararına geçici işlerin oluşturulduğu işgücü piyasasına müdahale edici tedbirler olarak ifade edilmektedir. Bir başka tanımla aktif istihdam politikaları, devletin, işsizlik sorununu çözmek, işsizlerin sayısını azaltmak amacıyla, devletin iş alanlarının açılmasına ve dolayısıyla emek talebinin artmasına yönelik dolaylı-dolaysız bir biçimde uyguladığı sosyo-ekonomik politikaların bütünüdür (Gündoğan, 2003). Aktif işgücü politikaları, verimliliği yükseltmek, işsizlik süresini en aza indirme hedefi üzerinde gerçekleştirilen politikalardır. Bu politikalar iş arayanlara danışmanlık hizmetleri, işgücüne işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun vasıf kazandırılması, ara eleman ihtiyacının giderilmesi gibi pek çok amaca hizmet etmektedir (Bayhan, 2007).

Aktif istihdam politikalarının uygulanması ile emek piyasalarında bazı olumlu değişikliklerin gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu değişikliklerin başında işsizliğin azaltılması gelmektedir. Aktif istihdam politikaları, işsizliğin azaltılması hırsızlık, uyuşturucu ve alkol kullanımı gibi işsizliğin sebep olduğu veya arttırdığı sosyal problemlerin azalmasına yardım edebilmektedir. Ayrıca bu programların etkisi ile istihdamın artması durumunda vergi tabanı da genişlemekte, gerek aktif politikaların gerekse işsizlik sigortası gibi pasif politikaların toplam maliyeti azalabilmektedir. Kendi işini kuranlara yardım programları gibi bazı aktif istihdam programları sadece katılımcılara değil aynı zamanda katılmayanlara da iş imkânı sağlayabilmektedir (Fay, 1996; Biçerli, 2005).

Kamu istihdam hizmetleri, ulusal istihdam politikası ve ilgili mevzuat temelinde istihdamın artırılmasına yönelik pek çok işlev üstlenmektedir. Bu hizmetler arasında kamu istihdam hizmetlerinin en temel işlevlerini oluşturan iş ve işçi bulma faaliyetlerinin yanı sıra, danışmanlık ve rehberlik faaliyetleri, aktif ve pasif işgücü piyasası programlarının yönetilmesi gibi diğer işlevler de yer almaktadır. Türkiye’de kamu istihdam hizmetlerinin sunumundan sorumlu olan birim Türkiye İş Kurumu’dur (İŞKUR). İŞKUR, 2003 yılında istihdamı korumak, artırmak ve istihdam yaratmak ve işsizliğin önlenmesine yönelik faaliyetler yürütmek üzere kurulmuştur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın ilgili kuruluşu olan İŞKUR, kamu tüzel kişiliğine haiz, özel hukuk hükümlerine tabidir, idari ve finansal açıdan özerk bir kurumdur. İŞKUR’un sorumluluklarını üç temel kategori altında gruplamak mümkündür: (i) istihdam, (ii) aktif işgücü piyasası politikaları ve (iii) pasif işgücü piyasası politikaları İŞKUR, yerel teşkilatları vasıtasıyla yürüttüğü istihdam faaliyetlerinin yanı sıra birçok aktif ve pasif işgücü piyasası politikasını hayata geçirmektedir (İŞKUR, 2010).

İŞKUR’un en önemli görevlerinden biri de işgücü piyasası verilerini oluşturmak, analiz etmek ve yorumlayarak hem yerel hem ulusal bağlamda işgücü ihtiyaçlarının belirlenmesini sağlamaktır.

İŞKUR'un bu ihtiyaçları belirledikten sonra aktif işgücü politikası olarak uygulamaya koyduğu en önemli projelerden biri çeşitli kamu kuruluşlarıyla ortaklaşa yürüttüğü Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesidir. Bu proje kapsamında işgücü piyasası ihtiyaçlarını belirlediği bölgelerde BECERİ'10 – Beceri Kazandırma ve İş Edindirme Seferberliği projesi ile de bölgedeki işgücüne çeşitli yollarla mesleki eğitim kazandırma yoluna gitmektedir. UMEM projesi kapsamında işgücü piyasası verilerinin analizi, oluşturulan İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'nda yapılmaktadır.

Türkiye'de işsizlik, istihdam ve işgücü piyasasına ilişkin resmi veriler Türkiye İstatistik Kurumu'nun Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Avrupa Birliği (AB) İstatistik Ofisi (Eurostat)'nin standartlarını da göz önünde tutularak yapmış olduğu Hane halkı İşgücü Araştırması (HİA) sonuçlarına dayanmaktadır. Bu araştırmada istihdam edilenler; ekonomik faaliyet, meslek, işteki durum ve çalışma süresi, işsizler ise; iş arama süresi, aradıkları iş ve benzeri özellikleri ile ortaya konmaktadır. Özellikle idari kayıtların yeterli olmadığı ülkelerde, istihdam edilenler ile işsizlerin temel özelliklerine ilişkin bilgiler, işgücü anketlerinden elde edilen verilerle ulusal ve bölgesel düzeyde tahmin edilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu Hane halkı İşgücü Araştırması 2012 Eylül dönemi sonuçlarına göre, Türkiye'de kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus, 54 milyon 923 bin kişiye ulaşmıştır. 2012 yılı Eylül döneminde, Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,6 puanlık artışla % 51 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemler için yapılan kıyaslamalara göre; erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,2 puanlık artışla % 72, kadınlarda ise 1,2 puanlık artışla % 30,7'dur. Toplam işgücünün % 16,8'ini 15–24 yaş grubundakiler oluşturmaktadır. Lise altı eğitimlilerde işgücüne katılma oranı; erkekler için % 70,1, kadınlar için % 26,9'dur. Yükseköğretim mezunu erkeklerde işgücüne katılma oranı ise erkeklerde % 85,6; kadınlarda % 70,9'dur. Eylül dönemine ait mevsimsel etkilerden arındırılmamış temel işgücü göstergelerine göre, işgücüne katılan kişi sayısı 28 milyon 11 bin kişiye kadar çıksa da işgücüne dâhil olmayan 26 milyon 912 bin kişi bulunması rakamların iyimser olduğunu ancak yeterli olmadığını göstermektedir. İşsizlik oranı, düşmeye devam etmesine rağmen genç nüfustaki % 18'lik işsizlik oranı işsizliğin özellikle genç nüfus için hala ciddi bir sorun olmaya devam ettiğini göstermektedir.

2. Ardahan İl Merkezi ve İlçe Merkezleri İşgücü Piyasası İhtiyaçları Araştırması

Bu çalışmada Ardahan il merkezi ve beş ilçe merkezinin sektörel bazda işgücü piyasası ihtiyaçları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla hazırlanan anket çalışması, Tablo 1'de görüldüğü gibi Ardahan il merkezinde 67 adet; Göle, Çıldır, Damal, Posof, Hanak, ilçe merkezlerinde 68 adet olmak üzere toplam 135 işletme ve kuruma uygulanmıştır.

Tablo 1. Anketin uygulandığı merkezler, sektörler ve dağılımları

Yer	Analiz	Yüzde	Kümülatif Toplam
Ardahan Merkez	67	49,6	49,6
Göle	31	23,0	72,6
Çıldır	3	2,2	74,8
Damal	5	3,7	78,5
Posof	15	11,1	89,6
Hanak	14	10,4	100,0
Toplam	135	100,0	
Sektör	Sayı	Yüzde	
Gıda	48	35,6	
Otomotiv	17	12,6	
PVC - Demir Doğrama	10	7,4	
Muhasebe	2	1,5	
Mermer	4	3,0	
Elektrik	2	1,5	
Mobilya - Kereste	18	13,3	
İnşaat	8	5,9	
Akaryakıt - Petrol	4	3,0	
İletişim	2	1,5	
Serbest	16	11,9	
Hizmet	2	1,5	
Sağlık	2	1,5	
Toplam	135	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere; analiz % 49,63'lük bir payla en çok Ardahan il merkezinde yapılmışken, Ardahan il merkezini, % 22,96'lık bir payla Göle ilçe merkezi; % 11,11 ile Posof ilçe merkezi izlemiştir. Analiz sonuçlarına göre gıda sektörü % 35,56 ile en büyük paya sahipken, gıda sektörünü sırasıyla % 13,33'lük payla mobilya kereste sektörü ve % 12,59'luk payla otomotiv sektörü izlemiştir. Gıda sektörünü kapsayan 48 işletmeye analiz anketi yapılmışken, mobilya-kereste sektörüne 18; otomotiv sektörüne 17 ve serbest işletmelere 16 analiz anketi yapılmıştır. Yapılan iş gücü piyasası ihtiyaç analizi anketi sonucunda ortaya çıkan mesleki kalifiye eleman ihtiyaçları Tablo 2'de yer aldığı gibidir.

Tablo 2. Analiz Sonucu Ortaya Çıkan Meslekler ve Kalifiye Eleman İhtiyacı

Meslekler	Kalifiye Eleman İhtiyacı
Kalıpcı	210
Demir Ustası	90
Aşçı	40
Elektrik Teknikeri	39
İş Makinesi Operatörü	36
Otomobil Tamircisi, Mobilyacı	30 'ar kişi
Tesisatçı	20
Sıvacı	16
PVC-Demir-Doğrama Ustası	13
Garson, İdari Personel, Mermer Ustası	12' şer kişi
Fırıncı, Şoför	11' er kişi
Boyacı	10
Keresteci	7
Kaloriferci	6
Kaynak Ustası, Muhasebeci, Kuaför Çırağı	4' er kişi
Temizlikçi, Kasap, Tornacı, Pompacı	2' şer kişi
Grafiker, Mekanikçi, Fayans Ustası, Kozmetikçi	1' er kişi

Bu çalışma kapsamında anketin uygulandığı kamu kurumları ve işletmelerden geçmiş altı aylık dönemde işletmeler açısından bağlı buldukları sektörlerin durumunun değerlendirmesi istenmiştir. Tablo 3 ve Tablo 4'de görüldüğü gibi alınan sonuçlar sektöre göre bir paralellik göstermemektedir. Elektrik ve iletişim-telekomünikasyon sektöründeki işletmeler geçmiş altı ayda kendi sektörleri hakkında olumlu izlenimlere sahipken bu sektörde bulunan işletmelerin tamamı sektörlerinin bu dönemde geliştiği cevabını vermiştir. Tablolarda % 50'lik pay olumlu bir izlenim için sınır kabul edilirse akaryakıt-petrol-enerji, sağlık, mobilya-kereste, muhasebe sektörlerinden yer alan işletmelerin de olumlu izlenim sergiledikleri kabul edilebilir. Kalan diğer sektörler geçmiş altı aylık dönemlerde, buldukları sektörde işletmelerinin durumlarını olumsuz olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 3.İşletmeler Açısından Geçmiş Altı Aya Ait Sektör Durumu Değerlendirmesi

Sektör	Gelişti	Aynı Kaldı	Daha Kötüye Gitti
Gıda	29,17	31,25	39,58
Mermer	25,00	75,00	0,00
Akaryakıt-Petrol-Enerji	50,00	25,00	25,00
Sağlık	50,00	0,00	50,00
Otomotiv	47,06	35,29	17,65
Elektrik	100,00	0,00	0,00
İletişim-Telekomünikasyon	100,00	0,00	0,00
PVC-Demir doğrama	30,00	50,00	20,00
Mobilya-Kereste	50,00	50,00	0,00
Serbest	57,50	31,25	31,25
Muhasebe	50,00	50,00	0,00
İnşaat	25,00	50,00	25,00
Hizmet	0,00	50,00	50,00

Bu bağlamda alınan sonuçlara göre geliştikleri görülen sektörler için yeni istihdam kaynakları yaratma yoluna gitme il ve ilçe merkezinin iş gücü ihtiyacının belirlenmesi için önemli bir yardımcı eleman olacaktır. Gıda sektörünün yüksek potansiyeline rağmen düşük gelişme durumu üzerinde de durularak sektörün gelişmesi için yeni iletişim yolları arama yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Tablo 4.İşletmeler Açısından Gelecek Altı Aya Ait Sektör Durumu Değerlendirmesi

Sektör	Gelişecek	Aynı Kalacak	Daha Kötüye Gidecek
Gıda	58,33	18,75	22,92
Mermer	75,00	25,00	0,00
Akaryakıt-Petrol-Enerji	75,00	0,00	25,00
Sağlık	50,00	0,00	50,00
Otomotiv	70,59	23,53	5,88
Elektrik	100,00	0,00	0,00
İletişim-Telekomünikasyon	50,00	50,00	0,00
PVC-Demir doğrama	70,00	30,00	0,00

Mobilya-Kereste	72,22	27,78	0,00
Serbest	50,00	43,75	6,25
Muhasebe	100,00	0,00	0,00
İnşaat	75,00	12,50	12,50
Hizmet	0,00	50,00	50,00

Gelecek altı aylık dönemde işletmeler açısından bağlı buldukları sektörlerin durumunun değerlendirilmesi istendiğinde ise tabloda görüldüğü gibi daha olumlu bir sonuç çıkmaktadır. Yine % 50 pay olumlu bir izlenim için sınır kabul edildiğinde, hizmet sektörleri hariç analiz yapılan tüm sektörlerde gelecek altı aylık dönemde gelişme beklentisi mevcuttur. Geçmiş altı aylık dönemde olduğu gibi elektrik sektörü, yine en olumlu sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlık ve hizmet sektörlerinde geçmiş altı aylık izlenim gelecek altı ay için de öngörülmesi olup; sektör lideri olarak görülen gıda sektörü de dahil olmak üzere tüm sektörler gelecek altı aylık dönem için yüksek beklenti içindedir. Sonraki sonuçlarda görüleceği gibi yüksek istihdam potansiyeline sahip elektrik sektörünün istihdam ihtiyacının karşılanması, geçmiş altı aylık dönemde kötümser bir yapıya sahip olmasına rağmen gelecek altı aylık dönem için iyimser bir beklenti içinde ve potansiyelinde olan gıda sektörünün istihdam ihtiyacının eleman yetiştirme yoluyla giderilmesinin, yine yüksek beklenti içindeki ve saha analizinde yeterli teçhizata sahip olduğu gözlenen mermer ve PVC-doğrama sektörlerine ildeki Endüstri Meslek Lisesi yoluyla yetişmiş eleman tahsisinin, yüksek getiriye sahip ve gelişmekte olan inşaat ve akaryakıt-petrol-enerji sektörüne de Beceri'10 taahhütnamelerine (Beceri'10 Projesi işgücü piyasasında arz talep uyumsuzluklarından kaynaklanan işsizliğe çözüm getirmek amacıyla "Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM)'nin başlatmış olduğu bir projedir)göre açılacak kurslar vasıtasıyla stajyer eleman yetiştirilmesinin, il ve ilçe bazında iş gücü ihtiyacının karşılanması adına olumlu olacağı kanaatine varılmaktadır.

İl ve ilçe merkezlerindeki iş gücü analizinin belirlenmesi adına analiz yapılan işletmelerde sektörel bazda çalışan sayısının belirlenmesi yoluna gidilmiş ve işletmelere sırasıyla bir yıl önce, bugün, altı ay sonra ve bir yıl sonraki çalışan sayıları tahminleri sorulmuştur. Periyodik dönemlere göre değişimle birlikte Tablo 5 ve Tablo 6'da görüldüğü gibi il ve ilçe merkezlerinde çoğunlukla 1-10 kişi arası çalışan sayısının hakim olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 5. İşletmelerin Bir Yıl Önceki Çalışan Sayılarının Sektörlere Göre Dağılımı

Sektör	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51 ve üstü
Gıda	78,26	17,39	2,17	2,17	0,00	0,00
Mermer	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Akaryakıt-Petrol-Enerji	50,00	0,00	25,00	0,00	25,00	0,00
Sağlık	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Otomotiv	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Elektrik	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

İletişim-Telekomünikasyon	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00	0,00
PVC-Demir doğrama	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Mobilya-Kereste	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Serbest	93,33	6,67	0,00	0,00	0,00	0,00
Muhasebe	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İnşaat	50,00	12,50	0,00	12,50	12,50	12,50
Hizmet	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50,00

Bütün periyodik dönemlerde 51 ve üstü çalışan sayısına sahip gıda, iletişim-telekomünikasyon ve inşaat sektörlerinin istihdama yönelik en çok eleman yetiştirilmesi gereken sektörler oldukları göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, il ve ilçe merkezindeki iş gücü ihtiyacının belirlenmesi ve istihdamın karşılanmasında öncelikli olarak bu sektörleredoklanılması gerekmektedir.1-10 arası çalışan sayısına sahip diğer sektörlerin eleman ihtiyaçları da Tablo 2’de kendi ihtiyaçlarına karşılık gelen eleman ihtiyaçlarına göre karşılanmalıdır.

Tablo 6. İşletmelerin Bugünkü ve Bir Yıl Sonraki Çalışan Sayılarının Sektörlere Göre Dağılımı

Sektör (Bugünkü)	1-10	11-20	31-40	41-50	51 ve üstü
Gıda	84,78	15,22	0,00	0,00	0,00
Mermer	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Akaryakıt-Petrol-Enerji	50,00	0,00	25,00	25,00	0,00
Sağlık	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Otomotiv	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Elektrik	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00
İletişim-Telekomünikasyon	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
PVC-Demir doğrama	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Mobilya-Kereste	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Serbest	93,75	6,25	0,00	0,00	0,00
Muhasebe	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İnşaat	62,50	0,00	0,00	0,00	37,50
Hizmet	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00
Sektör (1 Yıl Sonraki)	1-10	11-20	21-30	41-50	51 ve üstü
Gıda	82,93	14,63	2,44	0,00	0,00
Mermer	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Akaryakıt-Petrol-Enerji	25,00	25,00	0,00	25,00	25,00

Sağlık	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Otomotiv	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Elektrik	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00
İletişim-Telekomünikasyon	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00
PVC-Demir doğrama	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Mobilya-Kereste	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Serbest	92,31	7,69	0,00	0,00	0,00
Muhasebe	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İnşaat	16,67	50,00	0,00	0,00	33,33
Hizmet	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tablo 5 ve Tablo 6'daki sonuçlara paralel olarak işletmelerin işgücü ihtiyacına ait sonuçlarının görüldüğü ve Tablo 7 ve Tablo 8'de 1-10 çalışan sayılarına sahip işletmelerin ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 5 ve Tablo 6'da 51 ve üstü çalışan sayılarına sahip elektrik-telekomünikasyon sektörünün 11-20 arasındaki çalışan sayısı beklentisi, işten çıkarmaların azlığı nedeniyle yüksek istihdama ihtiyaç olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Yine yüksek istihdam potansiyeli olmasına rağmen saha analizinde mevsimsel istihdamın yüksek olduğu gözlenen inşaat sektörünün yüksek istihdam beklentisi temkinli olmuştur. İş ahlakı, iş sorumluluğu, işe devamlılığın düşük olduğu gözlenen inşaat sektöründe bu bilinçlerin işletme içi iletişim yoluyla çözülerek daha iyi çalışma koşullarının sağlanması ve çalışanların sosyal güvenlik sorunlarının giderilmesi, bu sektörün yüksek istihdam beklentisi içinde bir sektör olmasını sağlayabilecektir. İl ve ilçe merkezleri gelecek 1. ve 2. aylardaki beklentilerinin karşılanması adına, saha analizinde Beceri '10 taahhütnameleri vasıtasıyla belirlenen eleman ihtiyaçları ildeki Endüstri Meslek Lisesi ile işbirliğiyle açılacak kurslar yoluyla yetiştirilecek vasıflı elemanlarla karşılanabilecektir.

Tablo 7. İşletmeler Açısından Geçen Bir Yıla Ait Sektör Durumu

Değerlendirmesi

Sektör	1-10	11-20	31-40	51 ve üstü
Gıda	86,95	8,70	4,35	0,00
Mermer	100,00	0,00	0,00	0,00
Akaryakıt-Petrol-Enerji	100,00	0,00	0,00	0,00
Otomotiv	100,00	0,00	0,00	0,00
Elektrik	100,00	0,00	0,00	0,00
İletişim-Telekomünikasyon	50,00	50,00	0,00	0,00
PVC-Demir doğrama	100,00	0,00	0,00	0,00
Mobilya-Kereste	100,00	0,00	0,00	0,00

KARADENİZ

(Black Sea-Черное Mope) Yıl 5 Sayı 18

Serbest	100,00	0,00	0,00	0,00
Muhasebe	100,00	0,00	0,00	0,00
İnşaat	40,00	20,00	0,00	20,00
Hizmet	0,00	0,00	0,00	100,0

Tablo 8.İşletmeler Açısından Gelecek Altı Ay ve Gelecek 2. Altı Aya Dair Sektör Durumu Beklentisi

Sektör (Gelecek Altı Ay)	1-10	11-20	21-30	51 ve üstü
Gıda	95,45	0,00	4,55	0,00
Mermer	100,00	0,00	0,00	0,00
Akaryakıt-Petrol-Enerji	100,00	0,00	0,00	0,00
Sağlık	100,00	0,00	0,00	0,00
Otomotiv	100,00	0,00	0,00	0,00
Elektrik	100,00	0,00	0,00	0,00
İletişim-Telekomünikasyon	100,00	0,00	0,00	0,00
PVC-Demir doğrama	100,00	0,00	0,00	0,00
Mobilya-Kereste	100,00	0,00	0,00	0,00
Serbest	100,00	0,00	0,00	0,00
Muhasebe	100,00	0,00	0,00	0,00
İnşaat	50,00	25,00	0,00	25,00
Hizmet	100,00	0,00	0,00	0,00

Sektör (Gelecek 2.Altı Ay)	1-10	11-20	51 ve üstü
Gıda	95,24	4,76	0,00
Mermer	100,00	0,00	0,00
Akaryakıt-Petrol-Enerji	100,00	0,00	0,00
Sağlık	100,00	0,00	0,00
Otomotiv	100,00	0,00	0,00
Elektrik	100,00	0,00	0,00
İletişim-Telekomünikasyon	0,00	100,00	0,00
PVC-Demir doğrama	100,00	0,00	0,00
Mobilya-Kereste	100,00	0,00	0,00
Serbest	100,00	0,00	0,00

Muhasebe	100,00	0,00	0,00
İnşaat	50,00	25,00	25,00
Hizmet	100,00	0,00	0,00

3. İşgücü Piyasası İhtiyaç Analizleri Sonuçları

İldeki işgücü piyasası analizleri sonuçlarına ve gözlemlere göre, Ardahan ilinin genel sorunu olan nüfusun azlığı ve ilin sürekli göç vermesi bu çalışmadakarşılaşılan ilk problem olmuştur. İl merkezinde ve hemen hemen bütün ilçe merkezlerinde istihdam ihtiyacı çok yüksek olmasına rağmen kalifiye eleman eksikliği yaşanmaktadır ve bu nedenle daha çok il dışından işçi istihdam edilmektedir. Bu durumun, işletmelerin maliyetlerini artırdığı ve ayrıca ilin genel ekonomik durumunu olumsuz etkilediği görülmektedir. İşletmelerin, büyüklüğüne bakılmaksızın, ki örneklemimizde büyük, orta ya da küçük ölçekli işletmelerin hepsi mevcuttur, büyük çoğunluğunda İŞ-KUR bilincinin olmadığı ya da çok az olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, İŞ-KUR ve işveren arasında bağlantı eksikliği söz konusudur. Söz konusu işletmelerin İŞ-KUR'a kaydının olmadığı da gözlemlenen noktalar arasındadır.

Çeşitli sebeplerle ildeki sosyo-ekonomik durumun yeterince gelişmemiş olması nedeniyle yukarıda bahsedilen kalifiye eleman bulma sıkıntısı analizlerde de gözlemlenmektedir. Bu sebeple, Türkiye genelinde olduğu gibi ilde de kayıt dışı istihdam sorunu yaşanmaktadır. Anket sonuçları dışında işletme sahipleriyle yüzyüze yapılan görüşmelerde devletin sosyal yardımlarının istihdamı olumsuz etkilediği ve bu durumun insanların, sosyal yardımlarla geçimini sağlamayı, çalışmaya tercih etmelerine sebep olduğu anlaşılmıştır. Bu da iş gücü verimsizliğine yol açmaktadır. Ayrıca sürekli istihdam sıkıntısının var olduğu, ihtiyacın genellikle mevsimlik işçiler vasıtasıyla karşılandığı gözlenmiştir.

İl ve ilçe merkezlerindeki işletmelerin büyük çoğunluğunun aile işletmesi olduğu gözlemlenmiştir. Aile dışından istihdama kapalı olan bu işletmeler istihdam ihtiyacının belirlenmesini olumsuz etkilemektedir. Gıda sektörünün en fazla analiz yapılan sektör olduğu ve aile işletmelerin çoğunlukla gıda sektörüne bağlı işletmeler (pastane, fırın, vb) olduğu göz önüne alındığında, bu durumun istihdam ve iş gücü ihtiyacının belirlenmesini zorlaştıran bir faktör olduğu söylenebilir.

Ardahan il merkezi ve ilçe merkezlerindeki büyük ölçekli işletmelerde istihdam ihtiyacının daha fazla olduğu ve teknik özelliklere sahip vasıflı eleman açığının karşılanmasında sıkıntı çekildiği görülmüştür. İlçe merkezlerindeki en büyük istihdam ihtiyacının, belediye kum ocakları ve hidroelektrik santralleri gibi büyük ölçekli işletmeler olduğu gözlemlenmiştir. Yine bu işletmelerde de teknik özelliklere sahip vasıflı eleman açığı olduğu görülmüştür. İl ve ilçe merkezlerinin coğrafi konumundan dolayı ulaşım zorlukları ve özellikle kış mevsiminin uzun ve sert geçmesi işletmelerin hammadde, mal ve teçhizat tedariklerini zorlaştırmaktadır. Bu durum, verimliliği düşürmekte ve ölçeğine göre farklılık göstermeksizin tüm işletmelerin maliyetlerini artırmaktadır. Bütün bu sonuçlar, ildeki işletmelerin kendileriyle ve diğer illerle rekabet gücünü düşürmektedir.

Analiz yapılan sektörlerde çalışan işçilerin bir süre yetiştikten sonra kendi istekleriyle işten ayrıldıkları gözlemlenmiştir. Bu durum, il ve ilçe merkezlerinde çalışan işçilerin iş prensiplerine sahip olmadıklarını, iş ahlaklarının ve işe karşı sorumluluklarının düşük olduğunu düşündürmektedir. Ardahan il merkezinde ve bazı ilçe merkezlerindeki, özellikle

büyük ölçekli işletmelerin bilgi vermekten kaçındıkları gözlenmiştir. Bu durumun analiz sonuçlarını ve iş gücü analizini olumsuz etkilediği görülmüştür. Yapılan gözlemler sonucunda özellikle ilçe merkezlerinde finansal kuruluşların yetersiz olması, mevcut kuruluşların ise bir nevi monopol durumda olması ve nakit para ihtiyacı duyan işletmelerin bu nedenlerle desteklenememesi, ilçe merkezlerinde işletmelerin büyümelerini engellemektedir. Bu sebeplerle rekabet ortamının ve yeni istihdam olanaklarının yeterince oluşamadığı düşünülmektedir.

İlin en güçlü fırsatlarından olan hayvancılığın ve arıcılığın bilimsel ve profesyonel yöntemlerle yapılmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum, bu sektörlerdeki güçlü potansiyeli verimsizleştirmektedir. İlin geçim kaynağının büyük oranda hayvancılığa dayanmasının, PVC ve demir doğrama, tornacılık gibi sektörlerin özellikle ilçe merkezlerinde ikinci plana atılmasına neden olduğu görülmüş ve yeterli teçhizata sahip olan işletmelerde bile bu nedenlerle istihdam sıkıntısı olduğu gözlemlenmiştir. Posof ilçesindeki Türkgözü ve Çıldır ilçesindeki Aktaş sınır kapılarının sınır ticareti bağlamında yeterince faal olmaması ve ulaşım açısından yeterince gelişmemesi bir sınır ili olan Ardahan için istihdam sorunu ve verimsizlik sebebi olmaya devam etmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

İşsizlik sorunu küresel dünyayla birlikte Türkiye'nin de en önemli sorunlarından biridir. Günümüzde işsizlikle mücadelede başarı için hükümetlerin makro ekonomik politikaların yanında mikro ekonomik politikaları da etkili ve etkin kullanabilmesi gereklidir. Mikro ekonomik politikalar arasında yer alan aktif istihdam politikaları, işsizlikle mücadelede hükümetler tarafından en çok kullanılan politikalarındandır. Aktif istihdam politikalarından en yüksek verimi alabilmek için, politikanın uygulandığı bölgenin işgücü piyasasının durumunun ve işgücü piyasası ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir.

İşgücü piyasalarının ve işgücü piyasaları ihtiyaçlarının belirlenmesinde, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) aktif rol oynamaktadır. Bu bağlamda İŞKUR'un işsizlikle mücadele amaçlı olarak uygulamaya koyduğu projelerden biri olan Uzmanlaşmış Mesleki Edindirme Merkezleri (UMEM) projesi ve bu projeye eşzamanlı yürütülen Beceri Kazandırma ve İş Edindirme Seferberliği bu uygulamaların aktif örnekleridir. Kısaca, "Beceri'10" diye adlandırılan bu projeye işgücü piyasası ihtiyaçlarının belirlenmesi, bu ihtiyaçlara göre sorumlu kamu kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde mevcut işsizlere mesleki eğitim verilerek istihdam edilmesi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında, illerde Valiliklerin başkanlığında ve sorumluluk alması beklenen diğer kamu kurumlarıyla işbirliği içerisinde, il istihdam ve mesleki eğitim kurulları oluşturulmuştur. İllerde işgücü piyasası ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçların analizi ile uygun istihdam politikasının belirlenmesine yardımcı olmak, il istihdam ve mesleki eğitim kurullarının görevleri arasındadır. "Beceri'10" projesiyle 2015 yılına kadar ülke çapında 1 milyon işsize istihdam sağlanması hedeflenmektedir.

Ardahan ili, Türkiye'nin kuzeydoğusunda Doğu Anadolu Bölgesi'nde, Türkiye İstatistikî Bölge Birimleri sınıflandırmasına göre TRA2 koduyla gösterilen Ağrı Alt Bölgesi'nde yer almaktadır. Türkiye'nin en fazla göç veren illerinden biri olan Ardahan, Türkiye'de il ve ilçe merkezi nüfusunun en az olduğu ildir. Toplam nüfusun en az olduğu illerden biri olan Ardahan, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 70. sırada yer almaktadır. Ardahan'ın bulunduğu TRA2 bölgesi, bölgesel gelişmişlik sıralamasında en gelişmemiş bölge olarak dikkat çekmektedir. Nüfusun büyük bir bölümünün köylerde yaşaması ve kayıt dışı istihdam nedeniyle Türkiye'de işsizlik oranının en düşük olduğu illerden biri olan Ardahan'da ekonominin büyük oranda gıda ve hayvancılık sektörlerine

bağlanması, potansiyele sahip diğer sektörlerin gelişmesine ve rakamların da gösterdiği üzere, il bazında kalkınmaya engel olmaktadır. Bu bağlamda, Ardahan il ve ilçe merkezlerinde işgücü piyasası analizi yapılmasının ve özellikle İŞKUR ile işbirliğine gidilerek mesleki eğitim verilebilecek diğer sektörlerin ihtiyaçlarının belirlenmesinin zorunluluğu göze çarpmaktadır.

İldeki nüfusun büyük bir bölümünün köylerde ve beldelerde yaşaması ve tarımla uğraşması nedeniyle ilin işsizlik oranları Türkiye'deki işsizlik oranlarının altında görünmektedir. Ancak ülke genelinde olduğu gibi Ardahan ilinde de kayıtlı istihdam ve işsizlik sorunları halen önemli sorunlar arasındadır. Çalışmanın sonuçlarına göre nüfus azlığı nedeniyle işgücünün düşük seviyelerde kaldığı Ardahan il ve ilçe merkezlerinde gıda sektörünün baskın sektör olması şaşırtıcı olmamıştır. İl dışına göçün önlenmesi adına il dışındaki Ardahan nüfusunun ülke çapındaki teşviklerle yeniden il yönlendirilerek hem istihdam açığının giderilmesinin hem de işgücü piyasasının genişlemesinin sağlanabileceği düşünülmektedir. İl merkezinde ve hemen hemen bütün ilçe merkezlerinde istihdam ihtiyacı çok yüksek olmasına rağmen kalifiye eleman eksikliği yaşandığı, bu nedenle istihdamın özellikle il dışından sağlandığı, bu durumun işletmelerin maliyetlerini artırdığı ve ayrıca ilin genel ekonomik durumunu olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir. İŞ-KUR'un "Beceri'10" projesi kapsamında vereceği mesleki eğitim kurslarının ilin kalifiye eleman sorununun çözümüne önemli katkı sağlayacağı açıktır.

Çalışma kapsamında gözlemlenen hususlar arasında dikkat çeken noktalardan biri de yukarıda bahsedildiği gibi il ve ilçe merkezlerindeki işletmelerin hangi büyüklükte olursa olsun büyük çoğunluğunun İŞ-KUR bilincine sahip olmaması ve bu nedenle ortaya çıkan kayıt dışı istihdam sorunudur. Ardahan İŞ-KUR İl Müdürlüğü ile işletmeler ve kamu kurumları arasındaki iletişimin yeniden sağlanması, ildeki kayıt dışı istihdam oranlarının düşürülmesinde önemli katkı sağlayacaktır. Köylerdeki ve beldelerdeki mevcut İŞ-KUR müdürlükleri ve yeni açılacak İŞ-KUR müdürlükleri ile bu iletişim ağının kısılması sağlayabilecektir. Ayrıca, ildeki İŞ-KUR İl Müdürlüğü'nün, Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü'nün mevcut Kayıt Dışı İstihdam (KADİM) servisiyle işbirliği içinde hareket etmesi, kayıt dışı istihdam sorununa çözüm olabilecektir. Özellikle büyük ölçekli işletmelerin İŞ-KUR bilincine sahip olmasının sağlanması kayıt dışı istihdam rakamlarının daha kısa sürede aşağıya çekilmesine yardımcı olabilecektir. İŞ-KUR bilinci kazandırılacak büyük ölçekli işletmeler, İŞ-KUR için aktif işgücü piyasası politikalarının uygulanabileceği geniş bir istihdam kapısı olabilecektir. Tablo 5'teki anket sonuçlarına göre kalıpcı, demir ustası ve açıcı ihtiyacı olduğu görülen Ardahan işgücü piyasasındaki büyük işletmelerin bu ihtiyaçlarının, İŞ-KUR'un mesleki eğitim kursları yoluyla giderebileceği düşünülmektedir. "Beceri'10" projesi kapsamında, araştırma sonucunda yeterli teknik altyapıya sahip olduğu gözlemlenen teknik meslek lisesi, mesleki eğitim kursları için ikinci bir seçenek olabilecektir. İşgücü piyasası ihtiyaç analizi sonuçlarına göre gözlenen iş bırakma sorununun önüne geçilmesi için işletmeler tarafından çalışanların sosyal güvenliklerinin sağlanması ve daha iyi çalışma koşullarının oluşturulması gerekmektedir. İşletmelerce periyodik iş tatmin analizleri yapılarak çalışan sorunlarının derinlemesine tespit edilmesi, çalışanlara iş ahlakı ve iş sorumluluğu bilincinin kazandırılması gibi tedbirler ile iş bırakmaların önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

Sosyal yardımlarla geçimini sağlayan kesimin, yeniden ilin iş gücüne katılmasını sağlamak amacıyla geliştirilecek yeni istihdam politikalarıyla söz konusu kesimin iş gücü verimsizliği azaltılarak sürekli istihdamının teşvik edilmesi yoluna gidilmesi yararlı

olabilecektir. İŞ-KUR politikaları ve sosyal güvenlik konusunda bilinçlendirilebilecek bu kesimin istihdama katılması, ildeki işgücü piyasasının genişlemesine ve bu kesime harcanan kamu harcamalarının azalmasına katkıda bulunabilecektir.

Ardahan’da hayata geçirilmesi düşünülen büyük çaptaki projeler ve Ardahan’ın bir sınır ili olması nedeniyle en büyük istihdam fırsatı olarak görülen Türkgözü ve Aktaş sınır kapıları, ilin işgücü piyasasının genişlemesi için büyük önem taşımaktadır. Aktaş sınır kapısının yeniden faaliyete geçmesi beklenmektedir. Türkgözü sınır kapısıyla birlikte Aktaş sınır kapısının da istihdam açısından en iyi şekilde kullanabilmesi Ardahan ilinin bölgesel mücadelesinde diğer illerle rekabetini kolaylaştırılabilecektir. Beşinci derecede gelişmişlik bölgesinde olmasına rağmen bu fırsatlarla gelişmeye müsait konumda olan Ardahan ili, Ardahan Üniversitesi kampüs inşaatı projesi, Toplu Konut İdaresi konut projesi, devlet hastanesi ve hayvan pazarı projeleri gibi büyük çaptaki projelerle yeni istihdam olanaklarına sahip olacaktır. Bu projelerin uygun mevsim koşullarında uygulamaya konulması da mevsimlik işsizliğin önüne geçilebilmesi açısından yararlı olabilecektir.

Ardahan ilinin en güçlü sektörleri olan hayvancılık, arıcılık ve organik tarım ilin fırsatları arasındadır. Hayvancılık, arıcılık ve organik tarımın profesyonel yollarla yapılabilmesi il ekonomisi ve işgücü piyasası açısından oldukça önemlidir. Bu sektörlerde periyodik olarak mesleki eğitimler verilmesi ve bu konuda gerekli bilincin kazandırılması ilin söz konusu sektörlerde elini daha da güçlendirebilecektir. İlçe merkezinde yeterli teçzate sahip PVC - demir doğrama, tornacılık gibi sektörlerde yoğunlaşmış işletmeler belirlenmeli ve endüstri meslek lisesi ve İŞ-KUR yoluyla hayvancılık, arıcılık, gıda gibi sektörlerin gerisinde kalmış bu sektörler için de istihdam sağlanabilmelidir. Ardahan ili için olası fırsatlardan biri de, Damal ilçesi kadınları tarafından yapılan Damal bebekleridir. Damal bebeği üreticileri, kaymakamlık bünyesinde oluşturulan iki atölyede usta öğreticiler tarafından bir hafta süren Damal bebek eğitimi almaktadır. Ürün satışını etkileyen faktörlerden biri pazar sıkıntısıdır. Damal bebeği mevcut pazarında yeterli bilinirliğe sahip değildir. Bu bilinirliğin artırılması bu çalışma kapsamında yapılan gözlemler sonucu yeterli işgücü ve sanayi potansiyeline sahip olmadığı sonucuna varılan ilçe ekonomisi için işsizlikle mücadelede önemli bir kazanç kapısı olacaktır.

KAYNAKÇA

Bayhan, M. (2007). Kamu İstihdam Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi İçin Daha Geniş Kitlelere Ulaşılmasının Sağlanması ve Yerelleştirme, Uzmanlık Tezi, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

Bekiroğlu, C. (2010). Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümünde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bıçerli, M. K. (2005), “Aktif İstihdam Politikaları İşsizliği Azaltır Mı?”, *Çimento İşveren Dergisi*, Sayı: 6, Cilt: 19, 2005, s. 3–15.

Ceylan Ataman, B. (1993), “İşgücü Piyasalarında Bilgi Kaynakları ve İşsizlik: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 48, Sayı 1-4, Ocak-Aralık, s.1-9, Ankara, 1993.

Fay, R. G. (1996). “Enhancing the Effectiveness of Active Labor Market Policies: Evidence From Program Evaluations in OECD Countries”, *OECD Labor Market and Social Policy Occasional Papers No: 18*, Paris.

Gündoğan, N. (2003). "Yoksullukla Mücadelede İstihdam Politikalarının Rolü ve Önemi", Yoksulluk Sempozyumu, 31 Mayıs-1 Haziran 2003, Grand Cevahir Otel, İstanbul.

Jaffe, A. J. (1959), Working Force, in the study of population, Editörler: P. M. Hauser ve O. D. Duncan, ss. 604–619. Chicago: University of Chicago Press.

Kepek, Y., ve Yentürk, N. (2000). *Türkiye Ekonomisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Marston, S. T. (1976). "Employment Instability and High Unemployment Rates", *Brookings Papers on Economic Activity*.

Sullivan, T. A. (2004). *Labor Force*, Postonand Micklin/Handbook of Population.

Türkiye İstatistik Kurumu (2012), Hanehalkı İşgücü Araştırması 2011 Eylül Dönemi Sonuçları Haber Bülteni, Sayı: 10963, 17 Aralık 2012.

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi Bilgilendirme Kitapçığı, Temmuz 2010, Ankara.

Varçın, R. (2004), *İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Zaim, S. (1997).*Çalışma Ekonomisi*, 10.Basım, İstanbul: Filiz Kitabevi.